

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 5 (2001)

Τόμ. 5-6 (2001): Εθνικισμός

Δημήτρη Κοτρώγιαννου, Το Πρόβλημα της Εθελουδουείας. Κριτική και Ερμηνευτική Προσέγγιση στο "Λόγο περί Εθελουδουείας" τον Etienne de La Boetie

Κ. Λ.

doi: [10.12681/sas.559](https://doi.org/10.12681/sas.559)

Copyright © 2015, Κ. Λ.

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λ. Κ. (2015). Δημήτρη Κοτρώγιαννου, Το Πρόβλημα της Εθελουδουείας. Κριτική και Ερμηνευτική Προσέγγιση στο "Λόγο περί Εθελουδουείας" τον Etienne de La Boetie. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 5, 318–319. <https://doi.org/10.12681/sas.559>

Δημήτρη Κοτρόγιαννου, *Το Πρόβλημα της Εθελοδοουλείας. Κριτική και Ερμηνευτική Προσέγγιση στο 'Λόγο περί Εθελοδοουλείας' του Etienne de La Boetie* (Αθήνα: Κριτική, 1996), 374 σελ.

Η μελέτη του Δημήτρη Κοτρόγιαννου εστιάζεται σε μια σημαντική πτυχή της γαλλικής πολιτικής σκέψης του 16ου αιώνα, την προσέγγιση της 'εθελοδοουλείας' από τον Etienne de La Boetie, νομικό, λόγιο και φίλο του Montaigne, στον οποίο και κληροδότησε τα αδημοσίευτα γραπτά του (ο La Boetie πέθανε το 1560 σε ηλικία τριάντα ετών). Ο *Λόγος περί Εθελοδοουλείας* γνώρισε στην αρχή ένα στάδιο έντονης πολιτικοποίησης (οι προτεστάντες αγκάλισαν το έργο το οποίο επένδυσαν – ιδιαίτερα μετά τη Νύκτα του Αγίου Βαρθολομαίου το 1572 – με μεγάλη πολιτική σημασία) αλλά γλίστρησε στην αφάνεια αργότερα και κυρίως κατά τη διάρκεια του 17ου αιώνα. Ο 18ος αιώνας επιφύλαξε νέο ενδιαφέρον για το *Λόγο*, ο οποίος επανεκδόθηκε στα επαναστατικά χρόνια (μεταφρασμένος σε σύγχρονα γαλλικά) και επηρέασε σημαντικά τον Marat.

Όπως σημειώνει ο συγγραφέας, 'σε έναν κόσμο όπου τα φαινόμενα επαχθούς εξάρτησης διαρκώς πολλαπλασιάζονται, το πολιτικό κατορθώνει να επιβάλλει την ηγεμονία του όχι καταφεύγοντας στη βία αλλά εκμεταλλεύόμενο την επιθυμία του ανθρώπου να αποποιηθεί την ευθύνη της ελευθερίας του και να υποδουλωθεί.' Η μελέτη προσεγγίζει το πρόβλημα της εθελοδοουλείας αξιοποιώντας την πρωτότυπη όσο και προκλητική πραγματεία του La Boetie, ο οποίος διερωτάται για τα αίτια και τις συνθήκες που κάνουν τους ανθρώπους να υπομένουν μορφές κυριαρχίας με τις οποίες 'δεν υπακούουν, αλλά υποδουλώνονται, (...) δεν κυβερνώνται, αλλά καταδυναστεύονται'. Η μελέτη διαρθρώνεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος ο συγγραφέας προχωρεί σε μια διεξοδική επισκόπηση των αναγνώσεων και προσεγγίσεων του έργου του La Boetie στη γαλλική και διεθνή βιβλιογραφία, εξετάζοντας κριτικά τις διάφορες ερμηνείες και ετοιμάζοντας το έδαφος για την παρουσίαση της δικής του συμβολής στη σχετική συζήτηση. Το δεύτερο και το τρίτο μέρος εστιάζονται στο πρόβλημα της εθελοδοουλείας και στις συνθήκες αναπαραγωγής του. Η ανάλυση ακολουθεί λεπτομερώς το επιχείρημα του La Boetie, εξετάζοντας τη συγκρότηση και αναπαραγωγή του ζητήματος της επιθυμίας για υποδούλωση και αποποίηση της ελευθερίας. Ο *Λόγος περί Εθελοδοουλείας* προσεγγίζεται ως πολιτικός λόγος ο οποίος – πέρα από τις ιστορικές αναφορές του 16ου αιώνα – συνιστά μια ιδιότυπη πρόσκληση για ελευθερία στην αυγή της νεωτερικότητας. Συσχετίζοντας με συστηματικό

τρόπο τη σκέψη του La Boetie με τα κλασικά κείμενα που αποτέλεσαν τις πηγές της, ο συγγραφέας αναδεικνύει την ιδιαιτερότητα της προσέγγισης του Γάλλου λόγιου αναφορικά με μια σειρά κρίσιμων εννοιών της πολιτικής σκέψης. Κύρια αιτία της εθελοδοουλείας είναι η 'συνήθεια' και το έθιμο, έννοιες με τις οποίες ο La Boetie επιθυμεί να εκφράσει την απομάκρυνση του ανθρώπου από την αμεσότητα της ανθρώπινης φύσης και των δυνατοτήτων της μέσω της εγκατάλειψης του στη διάχυτη πραγματικότητα της συνήθειας. Σύμφωνα με τον Δημήτρη Κοτρόγιαννο η ανάλυση του La Boetie τελικά προτείνει τη *φιλία* ως κινητήριο μοχλό για την άρνηση των εξουσιαστικών σχέσεων και την ενθάρρυνση μορφών αλληλεγγύης και συναίνεσης. Πρόκειται για μια έννοια περί φιλίας η οποία διαφέρει τόσο από την ρωμαϊκή αντίληψη όσο και από την αριστοτελική διδασκαλία (στα *Ηθικά Νικομάχεια*), στο μέτρο που αναγνωρίζει στη φιλία ένα φαινόμενο που αφορά μόνον τις ελεύθερες σχέσεις των ανθρώπων χωρίς όμως και να προσανατολίζεται προς το πρότυπο ενός ιδεατού φίλου.

Ο τόμος, εκτός από τη μελέτη, περιλαμβάνει την πραγματεία του La Boetie στο πρωτότυπο καθώς επίσης και σε μετάφραση του Δημήτρη Κοτρόγιαννου. Όπως σημειώνει ο συγγραφέας και μεταφραστής, τα γαλλικά του 16ου αιώνα, στα οποία είναι γραμμένο το κείμενο του La Boetie, είναι μια γλώσσα σε εξέλιξη. Η μετάφραση επωμίζεται με επιτυχία το δύσκολο έργο της απόδοσης στα ελληνικά, υποστηριζόμενη και από σειρά ερμηνευτικών σχολίων που σκοπό έχουν να φωτίσουν τις πηγές των ιδεών του La Boetie καθώς επίσης και τη χρήση και τροποποίηση τους στο *Λόγο περί Εθελοδοουλείας*.

Κ. Λ.

Ιωάννα Λαμπίρη-Δημάκη, Για την κοινωνιολογία (Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2000), 302 σελ.

Η ωριμότητα ενός επιστημονικού κλάδου φαίνεται, μεταξύ άλλων, και από τη συστηματικότητα των δημοσιεύσεων που παράγει. Οι εξειδικευμένες σειρές βιβλίων, φαινόμενο σχετικά πρόσφατο στις κοινωνικές επιστήμες στην Ελλάδα, προσφέρουν διαύλους για μια τέτοια συστηματικότητα. Καλό παράδειγμα αποτελούν οι 'Θεσμοί της ελληνικής κοινωνίας', τους οποίους διευθύνουν η Ιωάννα Λαμπίρη-Δημάκη και ο Θανάσης Κ. Παπαχρίστου. Η